

Kúp mi knihu!

(Esej)

Autor sci-fi literatúry Ray Bradbury raz povedal: „*Nemusíte páliť knihy, aby ste zničili kultúru. Stačí, ak ich ľudia prestanú čítať.*” A my sme prestali. A z našich životov nenápadne, ale isto, kultúra mizne. Vo všetkých svojich formách a podobách. Kultúra správania sa, kultúra vzdelanostná, kultúra ako taká. Vyhovárať sa, že za všetko môže COVID už asi neobstojí na žiadnom fóre. A ak by ste sa aj chceli oháňať „fórom” - obrázkovým, bude to, s veľkou pravdepodobnosťou, len smiech cez slzy.

„*Kúpim tak meter, meter dvadsať kníh. Zariadujem si obývačku...*”

Ľudia čítajú menej ako kedysi. Povedali štatistiky. Verní, ortodoxní knihomoli s prstom na poslednom nedočítanom riadku nechápu. Počet občanov Slovenska, ktorí čítajú knihy, z roka na rok klesá? Navyše sa ukazuje, že čoraz viac ľudí má problém so základnými jazykovými zručnosťami a ich slovná zásoba sa neprimerane znižuje? Tieto zistenia len dokazujú pravdivosť tvrdení, že práve čítanie kníh nielen podporuje, ale taktiež aj pomáha rozširovať slovnú zásobu a pomáha udržiavať našu pamäť vo forme. Čítanie kníh posilňuje takmer všetky oblasti myslenia a psychiky, redukuje stres, trénuje koncentráciu. Zvyšuje našu jazykovú gramotnosť, čo má za následok, že vieme lepšie formulovať vety a obohacuje sa naša slovná zásoba. Aj preto ľudia, ktorí veľa čítajú, sú inteligentnejší, vedia sa lepšie vyjadrovať a majú lepší písomný prejav. Čítaním sa tiež formuje a posilňuje naša pamäťová schopnosť. Pravidelné čítanie môže pôsobiť ako veľmi priaznivá zdravotná prevencia pred chorobami ako je napríklad Alzheimer. Veľmi pozitívny vplyv má čítanie aj na rozvoj analytického myslenia. Je dokázané, že ľudia, ktorí pravidelne čítajú, vedia promptnejšie riešiť vzniknuté problémy. Fantázia má pri čítaní taktiež voľný priebeh, vďaka čomu sa formuje naša kreativita a schopnosť tvoriť. Knihy pomáhajú k lepšiemu psychickému zdraviu a vďaka nim sa dá predchádzať častým duševným chorobám. Depresia až o 16% častejšie postihuje ľudí, ktorí nečítajú. Čítanie je vhodné aj pred spaním, pretože upokojuje našu myseľ, taktiež zlepšuje spánok.

„*Haló, zobudte sa! Prečo, ľudia, nekupujete knihy?*”

Podľa štatistiky sa denne vo svete vyrobí viac ako šesťtisíc knižných titulov, čo je skoro dva milióny ročne. Číslo vydaných kníh je veľké, no počet ľudí, ktorí knihy čítajú, je podstatne menší. Výskum, ktorý si nechalo vypracovať združenie vydavateľov a kníhkupcov ukázal, že dve tretiny ľudí si za rok nekúpia ani jednu knihu. A dnes máme možnosť zadovážiť si aj čítačku, ktorá z dlhodobého hľadiska šetrí miesto na policičke či v taške a aj peniaze, lebo náklady na vydanie e-knihy sú logicky tiež nižšie. Predpokladá sa ale, že „knihy nekupujúci” nekúpia ani tú. A nesiachnu ani po audioknihe či podcastoch.

Percento nečitateľov predstavuje vyše 28% populácie u nás. Čiže takmer tretina Slovákov knihy nečíta vôbec, tie zvyšné dve tretiny si často za rok nekúpia žiadnu novú knihu a tých niekoľko kupujúcich, si kúpi len jednu-dve knihy ročne. Ale zas desatina Slovákov číta každý deň. Na druhej strane 10% domácností nevlastní nijakú knihu.

„Ani 10 centimetrov?“ „Ani!“

A to čítanie je jednou z najviac príjemných aktivít. Na stupnici ľudských pôžitkov, ktoré uvádzajú renomované prieskumy, má najmenej bodov oprava auta (4,6), 4,7 je návšteva zubára a najviac, „prekvapujúco“ - sex (9,3). Čítanie kníh dosahuje hodnotu 8,3. To je vyššie skóre ako má sledovanie televízie.

„Gutenberg?! Jasnú, že poznám! Steve Guttenberg predsa hral hlavnú úlohu v Policajnej akadémii!“

Rozmach čítania ako takého môžeme pozorovať najmä po roku 1444, keď Johann Gutenberg vynášiel kníhtlač. Väčšie množstvo, rýchlejšie šírenie, masovejšie čítanie. Knihy sa následne akoby automaticky stali súčasťou domácností a dnes už berieme knihy ako pevnú súčasť domova.

„Koľko metrov kníh máš, toľkokrát si čitateľ.“

Postupom času sa ani knihy nenechali zahanbiť a z papierovej formy expandovali do elektronickej podoby a dnes už nájdeme skoro každú knihu aj na internete. Samozrejme, ak si nedupnú pozostalí a neseknú s digitalizáciou. Úbohá slečna Timrava. Fakt až na sedemdesiat rokov utrum s digitalizáciou vášho diela? Čo ste im vyvedli?! Ospravedlnilo by ich, ak sú to bibliosmici...Ten pocit, keď vám kniha útočí na nozdry a vy vdychujete tú famóznú vôňu knižných stránok.

Ľudia v poslednej dobe nástupom technologizácie a modernizácie uprednostňujú knihy v podobe adaptácií, čiže: filmy či seriály. Kniha nám zaberie niekoľko hodín, možno dní. Film tak dve.

„Super, čo s toľkým ušetreným časom? Pustíme si ďalší film...“

Niektorým ľuďom robí problém sústrediť sa na knihu, pokiaľ v nej sú len písmenká. Zdá sa, že ľudia prichádzajú o svoju predstavivosť a bez nejakého obrazu nemá pre nich príbeh význam. Začalo to časopismi. Veľa obrázkov, minimum textov, ešte viac obrázkov a ešte viac a ešte... Knihomol'ov optimistov by napadlo, že nahradiť bežnú knihu komiksami je tiež riešenie, veď aj to je literárny žáner. Úbohí naivní optimisti... Nečitateľom sa aj tie zdajú prekomplikované.

Analytický tím Picodi.com sa pozrel na to, koľko ľudí si kupuje knihy a čo je najčastejším dôvodom. Taktiež zisťovali, aké sú najobľúbenejšie žánre kníh. Ukázalo sa, že na Slovensku si kúpi, požičia, zaopatrí ročne 77% žien a 73% mužov aspoň jednu knihu. Najlepším zdrojom pre Slovákov sa stali knihkupectvá, knižnice a nakoniec priatelia. Prevažná väčšina uviedla ako hlavný dôvod lásku k čítaniu, menšia časť prácu, školu, odtrhnutie od stresu, darček. Najpopulárnejšia je momentálne romantická literatúra, kriminálky, sci-fi, fantasy, thriller a historická literatúra. Najmenej hlasov získali komiksy. A sme doma, čiže zas na začiatku.

„Nech meriam, ako meriam, kníh nepribúda.“

Existujú (vraj) ľudia, ktorí milujú knihy, je to ich hobby a majú načítaných už nespočetne veľa kníh rôznych žánrov. Tu hovoríme až o abibliofóbií. Ide o strach z nedostatku materiálu na čítanie. Oplatí sa ochorieť aj na bibliosmiu, ktorú sme už spomenuli, čo bude pre postihnutého znamenať, že bude mať radšej tlačene knihy pred e-knihami. To je celkom prijateľné postihnutie. Avšak na druhej strane existujú aj ľudia s bibliofóbiou. Toto konkrétne je strach z kníh a čítania. Niektorí sa boja deja v knihe, iní zase pobytu v knižnici či držania knihy. Potom nastupuje tzv. čitateľská sterilita. Dajme si nielen rúška, rukavice, ale rovno aj klapky na oči, len aby sme nič,

čo je knižne nákazlivé nenachytali...lebo COVID najnovšia mutácia je knižná. „Človek, ktorý číta, prežije tisíc životov, kým zomrie. Človek, ktorý nikdy nečíta, prežije len jeden.“ To (*iste nie na margo úmrtnosti na "knižnú mutáciu"*) vyslovil George R. R. Martin, autor slávnej Hry o tróny.

„Čítali ste?“ „Nie, ale videli určite...“

Na území Slovenska majú ľudia možnosť naučiť sa čítať a písať vďaka povinnej školskej dochádzke už od roku 1774. Zatiaľ čo v roku 1820 bolo na svete čitateľsky gramotných iba 12% ľudí starších 15 rokov, v roku 1960 počet vzrástol na 42% a dnes je viac ako 86% ľudí čitateľsky gramotných. Na Slovensku to bude viac...

„O pár metrov...“

Nie je prekvapením, že medzi najintenzívnejších čitateľov patria práve naši vysokoškolsky vzdelaní intelektuáli. To ale neznamená, že čitateľská gramotnosť stále stúpa a stúpať bude. Opak je pravdou. Prieskumy, žiaľ, ukazujú, že malé deti na Slovensku sú podpriemerné v čitateľskej gramotnosti. Čitateľská gramotnosť je komplexný súbor čitateľských zručností potrebných na efektívnu prácu s textom. Cieľom čitateľskej gramotnosti je pochopiť text, zapamätať si myšlienku textu, logicky spájať súvislosti. Čítanie s porozumením je nevyhnutné pre náš každodenný život a preto je potrebné, najmä v dnešnej spoločnosti, naučiť mladých ľudí pracovať s informáciami efektívne. Vedci sa domnievajú, že aj školy čiastočne môžu za to, že deti a mladí ľudia nechcú čítať. Nesprávnymi metódami nútia totiž k povinnému čítaniu aj kníh, ktoré deti vôbec nezaujímajú a tie si následne vytvoria averziu na všetky knihy. Tým sa čitateľská gramotnosť žiakov na Slovensku stále zhoršuje. V rizikovej skupine sa nachádza už tretina žiakov, ktorí nedisponujú ani najzákladnejšími čitateľskými zručnosťami, ktoré sú potrebné pre ďalšie vzdelávanie. Dôvodov môže byť veľa, jeden je istý - žiakom chýba motivácia. Keď sú žiaci v škole nútení robiť veci, ktoré ich nebavia, a ktoré nechcú robiť, veľmi rýchlo klesá motivácia ako aj na čítanie kníh, tak aj na učenie sa a spoznávanie nových vecí. Čitateľská gramotnosť je predpokladom úspechu v pracovnom živote. V dnešnom svete plnom príležitostí žiť akčný a zábavný život, aj keď často len virtuálny, môže sa zdať čítanie kníh a dlhých textov pre veľa ľudí zbytočné a nudné. Zabúda sa na vlastnú vnútornú motiváciu a s tou vám nepomôže nikto a nič. Iba vy sami. A možno tých pár centimetrov kníh, na ktoré sadá prach v knižnici vašich rodičov. A to sa ešte v kuloároch uvažuje, že je potrebné v školách oddeliť literatúru od jazyka. Kam s literatúrou? Prilepiť k dejepisu, medzi starú hudbu, architektúru a výtvarné umenie. To sú tie state na konci tematických celkov, čo sa pravidelne preskakujú, lebo treba s látkou ísť ďalej. Čo tam po kultúre.

„Nekúpiš dva metre kníh?“